

Høyring av verneplan for skog

Forslag til vern av Ånås naturreservat, Kviteseid kommune

Oksetungesopp i Geitoskaret. Foto: John Gunnar Brynjulvsrud

**Statsforvaltaren i Vestfold og Telemark
Juli 2024**

Innhald	side
1. Bakgrunn.....	3
2. Om verneplanarbeidet og frivillig vern.....	3
3. Heimelsgrunnlag.....	3
4. Saksgang.....	4
5. Verneplanen sitt omfang.....	9
6. Faktaark.....	10
7. Framlegg til verneforskrift.....	14

Vedlegg: Vernekart er lagt ved høyringa som eige vedlegg.

Dødvedrik granskog aust for Grjotnesnuten. Foto: John Gunnar Brynjulvsrud

1. Bakgrunn

Statsforvaltaren i Vestfold og Telemark sender med dette på høyring framlegg til oppretting av Ånås naturreservat i Kviteseid kommune.

Bakgrunnen for framlegget er tilbud frå grunneigarane i området om frivillig vern av skog. Første tilbud kom inn frå ein eigedom 02.05.2018 (utviding av Grytdalen naturreservat mot aust). Dette vart ikkje teke med vidare i prosess. Ytterlegare tilbud kom inn frå fire eigedommar ved Ånås 22.04.2020. Det er areal innanfor dette tilbudet som no er på høyring. Tilboda kom inn gjennom AT Skog. Det er gjort registreringar av naturverdiane i området i 2020 som dokumenterer verdiar som kvalifiserer for vern etter naturmangfoldloven.

2. Om verneplanarbeidet og frivillig vern

Meld. St. 14 (2015 – 2016) *Natur for livet* legg opp til ei vidareføring av det langsiktige arbeidet med skogvern, mellom anna auka frivillig skogvern. Under handsaminga av meldinga bad Stortinget regjeringa sette mål om vern av både offentleg eigd skog og frivillig vern av privateigd skog til 10 % av skogarealet i landet. Naturfaglege evalueringar som ligg til grunn for prioriteringane i skogvernarbeidet er «*Evaluering av norsk skogvern i 2016*», NINA rapport 1352/2017 og «*Naturfaglig evaluering av norske verneområder*», NINA rapport 535/2010.

Dette arbeidet er samtidig eit viktig bidrag til å nå FNs berekraftsmål 15 som har som mål å verne, gjenoppretta og fremje berekraftig bruk av økosystem, sikre berekraftig skogforvaltning, nedkjempe ørkenspreiing, stanse og reversere landforringing samt stanse tap av artsmangfald.

Ved frivillig skogvern gir grunneigarane Statsforvaltaren tilbud om vern av aktuelle område. Det blir gjort naturfaglege registreringar og utarbeidd skogtakster for dei områda der det trengst. På grunnlag av tilbud og dei naturfaglege registreringane utarbeider Statsforvaltaren forslag til avgrensing av verneområdet. På grunnlag av tilbud og mal for verneforskrift for naturreservat utarbeider Statsforvaltaren forslag til verneforskrift som blir sendt til grunneigarane for kommentarar. Miljødirektoratet utpeikar ein skogsakkyndig som får i mandat å forhandle med grunneigarane eller grunneigarane sin representant. Ved semje blir det utarbeidd avtale der erstatningssum, forslag til verneforskrift og avgrensing av verneområdet blir avklart.

Det vanlege er at når staten og grunneigar er einige om desse punkta vil området gjennomgå vanleg sakshandsaming i tråd med naturmangfoldloven. Etter avtale med grunneigar kan melding og høyring av verneforslag likevel gjennomførast før avtale er signert. Frå avtaletidspunkt og fram til vernevedtak gjeld ei vederlagsordning. Utbetaling av erstatningsbeløp skjer når vernevedtaket er fatta.

3. Heimelsgrunnlag

Vern av spesielle område eller førekomstar skjer i medhald av lov 16. juni 2009 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) jf. §§ 33 – 51. I naturmangfoldloven er det gitt heimel for oppretting av ulike vernekategoriar. Vernekategorien naturreservat, som er det strengaste vernet etter naturmangfoldloven, jf. § 37, vil bli bruka for denne verneplanen for skog på privat grunn.

Vedtak om oppretting av naturreservat vert gjort av Kongen i statsråd etter § 37 i naturmangfoldloven, som lyder slik:

” Som naturreservat kan vernes områder som

- a) inneholder truet, sjelden eller sårbar natur,
- b) representerer en bestemt type natur,
- c) på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold,
- d) utgjør en spesiell geologisk forekomst eller
- e) har særskilt naturvitenskapelig verdi.

Som naturreservat kan også vernes et område som er egnet til ved fri utvikling eller aktive gjenopprettingstiltak å få verneverdier som nevnt i første ledd.

I et naturreservat må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet. Et naturreservat kan totalfredes mot all virksomhet, tiltak og ferdsel. I forskriften kan det gis bestemmelser om vern av kulturminner i reservatet.

Treffes vedtak om reservat som krever aktive gjenopprettingstiltak, eller vedtak om reservat der bruk er en forutsetning for bevaring av det biologiske mangfold, skal det samtidig med vernevedtaket legges fram et utkast til plan for skjøtsel for å sikre verneformålet. Planen kan omfatte avtale om bruk av arealer, enkeltelementer og driftsformer. Planen eller avtalen kan inneholde bestemmelser om økonomisk kompensasjon til private som bidrar til områdets skjøtsel.”

4. Saksgang

Formell start på verneplanarbeidet for Ånås naturreservat vart meldt 19. mai 2023 med namnet Ånås, og frist for uttaler var 5. juli 2023. Statsforvaltaren melde oppstart på verneprosess for 17 områder i same brev. Vi har lista opp alle som kom med uttale til oppstartsmeldinga sjølv om dei ikkje har uttala seg om Ånås i Kviteseid.

Det kom inn følgjande merknader til oppstartsmeldinga:

Språkrådet (brev dagsett 01.06.2023) uttalar følgjande:

«Ingen merknader. Namnet høver på området, og Ånås er einaste godkjente skrivemåte for naturnamnet i SSR».

Everket (e-post dagsett 12.06.2023) har ikkje gitt uttale til Ånås.

Bane NOR (brev dagsett 16.06.2023) uttalar følgjande:

«Vi viser til varsel om oppstart av verneplanprosess, datert 19.05.2023. Ingen av verneområdene berører jernbanens interesser og vi har derfor ingen merknader».

Forsvarsbygg (brev dagsett 23.06.2023) uttalar følgjande:

«Vi ser foreløpig ingen konflikter med det foreslåtte verneområdet. Vi ber likevel om at de tek naudsynte unntak for militær operativ verksemd inn i forskrift til verneplanen. Vi ber og om at det særskilte unntaket for avgang og landing med Forsvaret sine luftfartøy vert tatt med i forskrift, for å ivareta omsynet til militær luftoperativ verksemd. Vi har ingen ytterligere merknader til verneframlegget.»

Tinn kommune (brev dagsett 23.06.2023) har ikkje gitt uttale til Ånås.

Skagerak Kraft AS (e-post dagsett 28.06.2023) har ikkje gitt uttale til Ånås.

Direktoratet for mineralforvaltning (brev dagsett 30.06.23) uttalar følgjande:

«DMF er fagorgan og sektormyndigheit for mineralressursar og mineralverksemd. DMF skal bidra til økt verdiskaping gjennom å leggje til rette for ein langsiktig ressurstilgang basert på ein forsvarleg og berekraftig utvinning og tilverking av mineral. Vi forvaltar lov om erverv og utvinning av mineralske ressursar (minerallova), og har i tillegg som

sektormyndighet eit særleg ansvar for at mineralressursar blir teke omsyn til i vernesaker.

Fråsegn frå DMF

Sentrale mål i mineralforvaltninga er å sikre tilgangen til mineralressursane i framtida og å unngå at viktige førekomstar blir gjort utilgjengeleg av arealbruk som hindrar framtidig utnytting.

Mineralressursar er ikkje-fornybare naturressursar og ei langsiktig forvaltning av disse er derfor viktig. Viss ressursane byggast ned eller vernast, er dei i mange tilfelle utilgjengeleg i overskødeleg framtid. Mineralressursar representerer store verdier og utvinning gir grunnlag for anna næringsliv.

Norges mineralstrategi1 seier at «Frem mot 2050 vil tilgangen på metaller og mineraler være avgjørende for om vi globalt når målene vi setter oss i den grønne omstillingen». DMF er i denne samanhengen opptatt av at mineralressursar som har eller kan ha verdi ved uttak og utnytting, blir teke omsyn til i verneprosessen. Det betyr at det må innhentast tilstrekkeleg informasjon om førekomstar som inngår i dei foreslåtte verneområda, for å vise verknaden av vern på dei mineralske ressursane. Blant anna er det særleg viktig å undersøke om førekomstar som ikkje er verdivurdert kan innehalde ressursar som er viktige, og om det er mogleg å sikre tilgangen til strategiske og kritiske mineral dersom areal blir verna.

Kopar og feltspat er blant anna på EU sin liste over kritiske og strategiske mineral. Der det finst mineralske ressursar som kan være aktuelle å utnytte i framtida, bør disse unnlatast frå vern.

Undersøkningsrapportar tilgjengeleg i DMF sitt kartinnsyn2 kan vere ein del av kunnskapsgrunnlaget ved vurderinga om vern.

Branås, Eidsbøgleiva, Gjuvstøvia, Heggneset, Jønjlilo, Mørkvassjuvet, Omnflug, Skriufjellet, Skuleholmfjellet, Stormyråsen, Storås, Tjuvberget, Øverland og Ånås
DMF kan ikkje sjå at det føreslegne vernet kan få følgjer for registrerte førekomstar av mineralske ressursar, bergrettar eller masseuttak i drift innafør desse områda. Her har vi derfor ingen merknader.

Naturvernforbundet i Øst-Telemark (e-post oversending dagsett 05.07.2023) uttalar følgjande:

«Naturvernforbundet i Øst-Telemark har disse merknader til oppstartsmeldinga:

Vi er positive til at flere verdifulle skogområder i Notodden og Tinn vernes. Det er spesielt gledelig at det kommer inn gode tilbud fra skogeiere rundt Follsjå, et område vi har hatt fokus på, og der det har vært god dialog med skogeierne. Samtidig er vi opptatt av at det er de viktigste områdene som må prioriteres først, spesielt nå i en situasjon der det er begrenset med midler og lang kø av vernekandidater. Vi er også opptatt at grensene for verneområdene trekkes slik at de fanger opp verneverdiene på en helhetlig og god måte.

Det er særlig områder i lavlandet og andre typer som har lav dekning av vern som vi ønsker å ha et spesielt fokus på».

Naturvernforbundet i Øst-Telemark har ikkje gitt uttale til Ånås.

NVE (brev dagsett 05.07.2023) skriv følgjande:

«Vi viser til melding om start av verneplanprosess for nye områder for frivillig vern av skog i kommunene Bamble, Fyresdal, Holmestrand, Kviteseid, Midt-Telemark, Nissedal, Notodden, Seljord, Tinn, Tokke og Tønsberg.

NVE har sett gjennom meldingen for de foreslåtte verneområdene med tanke på energi- og vassdragsinteresser som eksisterende og planlagte energi- og nettanlegg, vannkraftverk, hydrologiske målestasjoner m.m. Vi vil bemerke at det er viktig at denne type saker underlegges grundige saksbehandlingsprosesser og at alle involverte interessenter gis anledning til å uttale seg.

- Så langt vi kjenner til er det ingen konflikter knyttet til vern av områdene Skulehomfjellet, Stormyråsen og Skriuffjellet.
- Vi gjør oppmerksom på at nettselskapene Telemark Nett AS, Lede AS, DE Nett AS, Føre AS, Everket AS og Stannum AS har områdekonsesjon i de foreslåtte verneområdene.
- I verneforslagene Brånås, Storskog, Kringsås, Heggeneset, Eidsborgkleivane-Gjuvstøyllia og Humleneset (utv.) er det nettanlegg som krysser områdene. Når det kommer til områdene Storås, Jønjljo NR, (utv.) og Tjuvberget ligger nettanlegg nært, men utenfor.

Verneforslag for Brokefjell, (utv.) Brakandalen, Storskog, Mørkvassjuvet, (utv.) ned mot Flåvatn, Eidsborgkleivane-Gjuvstøyllia ligger nært eller grenser til reguleringsmagasinet Bandak. Heggeneset ligger nært reguleringsmagasinet Seljordsvatnet. Jønjljo NR, (utv.) grenser til reguleringsmagasinet Tinnsjøen. Tjuvberget grenser til vannforsyningsdammen Korsjøen. Det er kartlagt digitale småkraftverkpotensialer i områdene Storskog, Ånås, og Jønjljo NR, (utv.). I Utvidelse av Øverland NR (Tveito-Bjørkhaug) og Humleneset (utv.) er det kraftverkstunnel under terrenget.

- NVE ber om at alle berørte parter blir inkludert i adresselisten. Dette gjelder områdekonsesjonærer, netteiere, magasinregulanter, kraftselskapseiere, grunneiere m.m. Dette er for at de skal få muligheten til å uttale seg om hvorvidt vern påvirker eksisterende eller fremtidige planer.

Nettanlegg

Vi gjør oppmerksom på at nettselskapene Telemark Nett AS, Lede AS, DE Nett AS, Føre AS, Everket AS og Stannum AS har områdekonsesjon i de foreslåtte verneområdene. NVE har ikke detaljert kjennskap til planer knyttet til distribusjonsnett. Det er viktig at områdekonsesjonærer og netteiere vurderer om verneforslaget kommer i konflikt med deres eksisterende og fremtidige planer. Vi ber nettselskapene å uttale seg selv i tilfeller uten konflikt.

I de foreslåtte verneområdene Brånås, Storskog, Kringsås, Heggeneset, Eidsborgkleivane-Gjuvstøyllia og Humleneset (utv.) er det nettanlegg som krysser områdene. NVE ber om at standardbestemmelsene for nettanlegg inkluderes i verneforskriftene for disse områdene, slik at drift, vedlikehold og oppgradering kan gjennomføres. Vi forutsetter at nettselskapene uttaler seg dersom standardbestemmelsene ikke dekker deres behov.

Kraftverk

Når det kommer til kraftverksinteresser ber vi statsforvalter sende verneforslaget til eierne av kraftverkene (nevnt nedenfor) for å unngå at verneforslaget kommer i konflikt med drift,

vedlikehold eller oppgradering av kraftverkene. NVE ber kraftverkseierne å uttale seg om hvorvidt vern vil være i konflikt med drift og vedlikehold av kraftverket. Deres hensyn med tanke på drift og vedlikehold, konsesjonsbestemmelser må bli ivaretatt.

Småkraftpotensial

NVE gjør oppmerksom på at det er kartlagt digitale småkraftverk i områdene Storskog, **Ånås** og Jønjljo NR, (utv.). Blant småkraftpotensialene i disse områdene er det potensialet i Jønjljo som er vurdert som et lønnsomt prosjekt. Vi ber om at grunneier(e) orienteres om potensialene.

Øvrige kommentarer til områdene

5. Ånås

DE Nett AS har områdekonsesjon. Det er kartlagt flere digitale potensiale småkraftverk i det foreslåtte verneområdet i Kvernbekken. Samlet er det et årlig produksjonspotensial på 2,25 GWh/år fordelt på 2 prosjekter. Det ene potensialet utgjør 0,79 GWh/år og har en utbyggingskostnad på 7,5 NOK/kWh (2022-priser). Sammenlignet med andre kraftverk som har fått konsesjon, men som ikke er bygget blir dette digitale småkraftpotensialet vurdert til å ligge blant de 20% dyreste prosjektene. Mens det andre potensialet utgjør 1,46 GWh/år og har en utbyggingskostnad på 5,6 NOK/kWh (2022-priser). Dette småkraftpotensialet er vurdert til å ligge nær gjennomsnittet av konsesjonsgitte vann- og vindkraftprosjekter.

Telemark Nett (-post dagsett 19.07.2023) har ikkje gitt uttale om Ånås.

Landbruksdirektoratet (brev dagsett 24.07.2023) uttalar følgende:

«Som høringsinstans for forslag til opprettelse av nye naturreservat, ønsker vi å gi noen generelle innspill til verneprosessen.

Vi beklager at våre innspill til oppstart av verneprosessen kommer etter fristen (5.7.2023), men håper likevel at våre innspill vil tas med i den videre prosessen.

Grundige områdebeskrivelser

Av høringsdokumentene må det tydelig framkomme om og i tilfelle hvordan det aktuelle området nyttes i landbrukssammenheng. Dersom det er landbrukshensyn i området som ikke ivaretas i utkast til forskrift, ber vi om at det begrunnes i høringsdokumentene. Typiske landbruksinteresser kan være (listen er ikke uttømmende):

- o Skogsbilvei som er nødvendig for skogbruk på bakenforliggende arealer
- o Traktorvei i forbindelse med jordbruk
- o Støl/seterområde
- o Beite
- o Reindrift

Utforming av verneforskrift

Dersom det går veier/ferdselsårer gjennom verneområdet, må Fylkesmannen vurdere om det kan gis bestemmelser om merking, rydding og vedlikehold av disse. Det bør legges til rette for drift og vedlikehold av eventuelle støl-/seterområder og åpnes for andre tekniske tiltak som bidrar til en landbruksmessig utnyttelse av området. Dersom slike tiltak ikke er ønskelig innenfor verneområdet, må det gis en faglig begrunnelse for dette i høringsdokumentene.

Beitebruk vil være aktuelt i mange områder som foreslås vernet som naturreservat. Det bør derfor vurderes om forskriften kan åpne for dette. Hvis ikke, må det redegjøres for hvorfor i høringsdokumentene. Dersom det åpnes for beiting i området bør det også utarbeides bestemmelser for utsetting av saltsteiner og oppføring/vedlikehold av gjerder og sanketrøer. For alle tiltakene over må det vurderes om det kan gis bestemmelser om motorferdsel i forbindelse med tiltakene. Det bør gis generelt unntak fra ferdselsbestemmelsene i forbindelse med uttransportering av syke og skadde bufe.

Vi forutsetter at Fylkesmannens landbruks- og reindriftsfaglig kompetanse involveres i utforming av forskrift og verneplan. Det vil også være nyttig å involvere den lokale landbruksforvaltningen i arbeidet».

STATSFORVALTARENS KOMMENTARER TIL DEI INNKOMNE MERKNADENE

Når det gjeld merknaden frå Forsvarsbygg, så vil vi kommentere at vi har teke omsyn til unntak for militær operativ verksemd og omsynet til militær luftoperativ verksemd i § 6, første ledd og § 6, bokstav c.

Når det gjeld uttala frå NVE peikar dei på fleire forhold kring verneprosessen, mellom anna at ein har grundige sakshandsamingsprosessar og at alle involverte interessentar gis moglegheit til å uttale seg. Difor er det viktig at aktuelle aktørar står på høyringslista. Statsforvaltaren kunngjorde oppstart på verneprosess i lokale- og regionale aviser, samt la ut saka (med kart for det einskilde område) på heimesidene. Ein håpar med det at så mange som mogleg vart kjent med at arbeidet med vern av Ånås har starta opp. Utover det ber ein og om at adressatar som står på høyringslista vidare sender høyringa til andre dei meiner bør kjenne saka.

NVE seier vidare at det er eit småkraftpotensial innanfor Ånås. Til det vil Statsforvaltaren kommentere at det er grunneigarane i området som har kome med tilbod om frivillig vern av skog. Den ordninga er skikka slik at tilbydar når som helst under verneprosessen kan trekkje seg ut. Statsforvaltaren ber difor om at ein gir signal om alternativ bruk – om ein har det - av areal innanfor noverande forslag under denne høyringa. Om det er aktuelt vil ein kunne justere grensa noko for tilbodsområdet. Statsforvaltaren forventar difor at eventuell alternativ bruk av areal til andre føremål enn frivillig vern av skog i tilknytning til høyringsforslaget kjem fram under denne høyringa.

Når det gjeld innspelet frå Landbruksdirektoratet, så vil vi kommentere at området som er planlagt verna ikkje har støl/seterområde, men dersom det skulle vere aktuelt med beitedyr innanfor verneområdet er det tatt høgde for det og dei andre innspela i verneforskrifta, jf. § 4 § 6 og § 7.

Vidare sakshandsaming

Verneforslaget med skildring av området, vernekart og forslag til verneforskrift blir sendt på ei felles sentral og lokal høyring med **frist 1. september 2024**. Føremålet med høyringa er å få fram opplysningar om interesser som kan bli råka av det planlagde vernet.

Etter høyringa vil Statsforvaltaren summere opp innkomne fråsegner, kommentere desse og utarbeide ei tilråding om vern til Miljødirektoratet. Miljødirektoratet vil etter dette lage innstilling til Klima- og miljødepartementet og vedtak om vern blir gjort ved kgl. res. av Kongen i statsråd.

5. Verneplanen sitt omfang

Ånås naturreservat har fått nasjonal verneverdi (***). Tabellen under viser omfanget av verneplanen:

Namn	Kommune	Tal på grunneigarar	Totalareal	Verneverdi
Ånås naturreservat	Kviteseid	5	4005 daa	(***) nasjonal

Blandingsskog med eik i Høyrebekken-Geitoskaret. Foto: John Gunnar Brynjulvsrud

6. Faktaark

LOKALITET:	Ånås naturreservat
KOMMUNE:	Kviteseid
FYLKE:	Telemark
VERNEKATEGORI:	Naturreservat
AREAL:	4005 daa
HØGDE OVER HAVET:	Ca. 130-655 m.o.h.
EIGEDOMAR:	Gnr./bnr.: 20/1, 20/4, 20/7, 20/15

Faktaarket for tilbudsområdet Ånås er skrive på *bokmål* frå kartleggarane sin side, og vi har ikkje endra dette til nynorsk. All tekst i dette kapitelet, utanom det vi har lagt til, er difor på bokmål. Enkelte avsnitt er redigert noko for å avgrensa lange tekstar. Kartleggerane har kalla området for *utvidelse av Grytdalen (Ånås)*, medan Statsforvaltaren i høyringa nyttar namnet *Ånås* på området, som ved oppstartsmelding i mai 2023.

Feltarbeid

Området ble kartlagt i dagene 28/9 og 1/10- 2020. Undersøkellesområdet anses godt nok undersøkt for å kunne presentere den mest hensiktsmessige avgrensing av verneverdig areal innenfor tilbudt areal, og for å kunne foreta en rimelig sikker verdivurdering av området i henhold til gjeldende metodikk. Dette bl.a. med støtte av høyoppløselige ortofoto og økonomisk kartverk.

Tidligere undersøkelser

Det er fra før avgrenset én naturtypelokalitet innenfor tilbudt areal - BN00036496 (ref.: Naturbase) - rik edellauvskog, og i tillegg er det avgrenset én naturtypelokalitet som grenser til tilbudt areal i sør - BN00077520 - bekkekløft og bergvegg (Naturbase2021). Øst i området er det registrert flere MiS-figurer (NIBIO 2021). Fra før er stuvkraterlav (EN), svartonekjuke (NT), øyekrittlav (VU), hasselrurlav (NT), edellundlav (VU), rosenkjuke (NT) og dråpekjuke (NT) registrert (Artskart 2021).

SKILDRING AV OMRÅDET

Tilbudsområdet som er vurdert omfattet et areal på 5200 daa og utgjør lisider, skogkledte koller, ikke-tresatte koller, små dalganger/bekkekløfter og spredte myrflater fra Ånås og Geitobergi ved Fjågesund til Liabergi i Kviteseid kommune, Vestfold og Telemark.

Topografi

Topografen i området er variert. Østre del av området preges av en del bratte lisider og stedvis også stup og smådaler. Høydespennet strekker seg fra 95-655 moh.

Geologi

Berggrunnen består av granitt - granodioritt - granittisk og granodiorittisk gneis - udifferensiert, og løsmassene består i hovedsak av bresjø eller brekammeravsetning og noe morenemateriale.

Vegetasjonsgeografi

Vegetasjonsseksjon: OC-Overgangsseksjon, vegetasjonssone: sørboreal 60% (ca. 950daa) mellomboreal 40% (ca. 630daa). Området ligger i overgangen mellom sørboreal (60%) og mellomboreal sone (40%) i overgangen mellom svakt oseanisk seksjon - O1 og overgangsseksjonen - OC.

VEGETASJON, TRESLAGSFORDELING, SKOGSTRUKTUR OG PÅVIRKNING

I dette avsnittet er mellom anna så kalla «raudlista» artar og naturtypar omtalt. Det er naturtypar som er gitt status etter kor stor risiko det er for av dei går tapt. Status er henta frå Norsk Raudliste for naturtypar 2018 frå Artsdatabanken. EN=sterkt truet. VU=sårbar. NT=nær truet

I de høyereliggende områdene i avgrenset areal dominerer fattige vegetasjonstyper med blåbærvegetasjon i forsøkninger og en gradering fra bærlyng- til lyngvegetasjon på grunnlendte arealer og koller, i tillegg til noe lavvegetasjon. Spredte flater med fattig myr og myrkantmark forekommer også i de høyereliggende områdene. I de lavereliggende lisidene, særskilt i øst og dels i sør, forekommer en del arealer med rike vegetasjonstyper og her inngår en betydelig andel lågurt- og bærlyng-lågurt-vegetasjon, samt svak lågurt- og bærlyng-lågurt-vegetasjon.

I de rike partiene inngår mer og mindre basekrevende arter som myske, fingerstarr, myskegras, blåveis, taggbregne og hasselmoldmose. Gran er det dominerende treslaget i det meste av de lavereliggende områdene, men det inngår også bjørk, rogn, selje, noe osp og gråor i liten grad, og i varierende grad edelløv som hassel, lind (stedvis dominerende), spisslønn og ask.

Sentralt i lavereliggende områder i øst forekommer også en del eik (stedvis dominerende) og alm. I de høyereliggende områdene veksler dominansen i tresjiktet mellom gran og furu, og i tillegg inngår boreale løvtrær. Impediment dominerer i avgrenset areal, men det forekommer partier med høy bonitet øst og sør i området. Den rødlistede naturtypen *lågurdellauvskog* (VU) forekommer i kjerneområde 2 og i mosaikker i kjerneområde 4.

Hogstmoden og overaldrig skog dominerer i avgrenset areal, men det forekommer også mindre partier med relativt ung og strukturfattig skog. I de lavereliggende områdene i søndre deler av området dominerer eldre granskog, dels i sammenbrudd i store deler. Det er en god del død ved i disse områdene, men kontinuiteten er svak. I sentrale deler i øst er skogen eldre og det er rik treslagsfordeling, og rikelige mengder med død ved av de fleste slag og bred spredning i nedbrytningsstadier. I tillegg forekommer en god del hule løv- og edelløvtrær. I dette området finnes også to svake bekkekløfter og det er forholdsvis stor variasjon i skygge/eksponering, samt stabilitet i luftfuktighet. I de høyereliggende områdene dominerer hogstmoden og gammel barskog, og det er i partier en god del død ved. Kontinuiteten er imidlertid generelt svakere i disse områdene.

Innenfor avgrenset areal er det forholdsvis stor variasjon i vegetasjon og dette gjenspeiles i en heterogen karplantefora. Det er imidlertid påvist flest spesielle arter knyttet til struktur- og kontinuitetsbærende elementer i skog.

VERNEINTERESSER

Av rødlistede arter foruten barlind (VU), ask (VU), og alm (VU) er rosenkjuke (NT), rynkeskinn (NT) og gubbeskjegg (NT) vanlig forekommende i området. I tillegg er sprikeskjegg (NT) og grønnsko (NT) påvist på gran, og oksetungesopp (NT) og ruteskorpe (NT) påvist på eik. Blanknål (NT) ble påvist på furu vest for Høvrebekken. Fra før er dråpekjuke (VU), øyekrittlav (VU), edellundlav (VU), stuvkraterlav (EN), hasselrurlav (NT) og svartsoneskjuke (NT) påvist øst i området. Utover dette ble lungenever påvist flere steder i øst, begerfingersopp ble påvist på osp og svovelkjuke på eik. Rotnål (NT) ble påvist på furu vest for Ånås utenfor foreslått verneverdig areal. Det er et videre potensial for krevende arter knyttet til død ved, hulheter i løvtrær og strukturelementer på gamle bar- og løvtrær. I tillegg er det et potensial for krevende markboende sopp på lågurtmark med eik, hassel og lind.

Totalt er 17 rødlistede arter (1 EN, 6 VU, 10 NT) registrert innenfor avgrenset verneverdig areal.

Det ble avgrenset 6 kjerneområder hvorav 5 er innenfor avgrenset verneverdig areal, og totalt 17 rødlistede arter (1 EN, 6 VU, 10 NT) er registrert innenfor avgrenset verneverdig areal. Det er et videre potensial for krevende arter knyttet til død ved, hulheter i løvtrær og strukturelementer på gamle bar- og løvtrær. I tillegg er det et potensial for krevende markboende sopp på lågurtmark med eik, hassel og lind.

Området omfatter et areal med forholdsvis stor topografisk variasjon og vegetasjonsvariasjon både med hensyn til rikhet og tørkeutsatthet. I lavereliggende områder i øst og sør dominerer rike vegetasjonstyper en stor andel, mens høyereliggende områder domineres av fattige vegetasjonstyper. Den rødlistede naturtypen lågurtedellauvskog (VU) forekommer i området. Østre del av området preges av en del bratte lisider og stedvis også stup og smådaler hvilket bidrar til ytterligere variasjon med hensyn til eksponering. Følgelig vurderes topografvariasjon og vegetasjonsvariasjon som stor (***), og rikhet vurderes som middels (**).

Gran er det dominerende treslaget i det meste av de lavereliggende områdene, men det inngår også bjørk, rogn, selje, noe osp og gråor i liten grad, og i varierende grad edelløv som hassel, lind (stedvis dominerende), spisslønn og ask. Sentralt i lavereliggende områder i øst forekommer også en del eik (stedvis dominerende) og alm. I de høyereliggende områdene veksler dominansen i tresjiktet mellom gran og furu, og i tillegg inngår boreale løvtrær.

Hogstmoden og overaldrig skog dominerer i avgrenset areal, men det forekommer også mindre partier med relativt ung og strukturfattig skog. I de lavereliggende områdene i søndre deler av området dominerer eldre granskog, dels i sammenbrudd i store deler. Det er en god del død ved i disse områdene men kontinuiteten er svak. I sentrale deler i øst er skogen eldre og det er rik treslagsfordeling, og rikelige mengder med død ved av de fleste slag og bred spredning i nedbrytningsstadier. I tillegg forekommer en god del hule løv- og edelløvtrær.

Samlet vurderes urørthet, død ved mengde/kontinuitet og gamle bar-/løvtrær som middels (**), mens gamle edelløvtrær vurderes til mange (***). Avgrenset areal favner om store deler av de påviste biologiske kvalitetene. Arronderingen vurderes som følge som middels god (**). Store deler av funksjonelt skogdekt areal føres til sørboreal sone og størrelse vurderes følgelig som stor (***).

De største biologiske verdiene i området er knyttet til kjerneområde 4, men dette området opptar til gjengjeld en forholdsvis stor andel av avgrenset areal. Området vurderes samlet å være i nedre sjiktet av **nasjonalt verneverdig** (***).

Området oppnår høy mangeloppfyllelse på mangelnaturtyper som følge av over 50 daa rik blandingskog i lavlandet og i tillegg en andel alm-lindeskog som begge har stort udekket vernebehov i Telemark. Området oppnår middels mangeloppfyllelse på generelle mangler som følge av over 250 daa lavlandsskog, over 25 daa høybonitetsskog og over 25 daa biologisk gammel skog i sørboreal sone. Området oppnår samlet **middels mangeloppfyllelse**.

Vurdering av mangeloppfyllelse for ulike vernemålsetninger for lokalitet Ånås:
Mangelnaturtyper: Høy mangeloppfyllelse

Generelle mangler (lavlandsskog, høybonitets skog og biologisk gammel skog): Middels mangeloppfyllelse

Restaurering- og utviklingspotensial: Ikke aktuell

Storområdekvaliteter: Ikke aktuell

Samlet mangeloppfyllelse: Middels mangeloppfyllelse

FØREMÅL

Føremålet med forskrifta er å verne eit skogområde som representerer ein bestemt type natur på grunn av førekomst av lågurtedellauvskog, blandingsskogar og gamal barskog med naturskogspreg.

Området har særleg betydning for biologisk mangfald på grunn av rikeleg med død ved, og førekomst av ei rekke sjeldne og truga artar av karplanter, lav, moser og sopp.

ANDRE INTERESSER

Det er ikkje kjend andre interesser i foreslått verneområde på noverande tidspunkt i verneprosessen. Om det skulle vere det håpar Statsforvaltaren at det kjem fram i høyringa.

TEKNISKE INNGREP

Det er ein traktorveg innanfor vernegrensa i søraust (startar i dalbotnen), og denne held fram som sti vidare inn og opp i verneområdet. Det er og ein traktorveg i vestre del. Dette er vist i forslag til vernekart.

PLANSTATUS

Arealet ligg i område satt av til LNFR- (landbruks- natur- og friluftsområde) formål i kommuneplanens arealdel.

MERKNADER

Ingen merknadar.

SKOGBRUKSOPPLYSNINGAR

Tabellen viser skogbruksopplysningar for tilbodsområdet (alle eigedomar samla).

Namn	Total-areal	Produktivt areal i daa				Anna areal i daa				Tilvekst	Volum
	daa	H	M	L	Sum	Myr	Anna	Vatn	Imp.	m ³	m ³
Ånås NR	4018	354	700	2131	3185	72	750	11		0,25	

Skogbruksopplysningane er levert av AT Skog. Tala kan ha endra seg noko i løpet av prosessen fram mot høyring etter som noko areal kan vera tatt inn/ut enkelte stader sidan tilbodet kom inn til Statsforvaltaren.

LITTERATUR

Brynjulvsrud, J. G. 2021. Naturverdier for lokalitet Grytdalen NR (utv. Ånås), registrert i forbindelse med prosjekt Frivilligvern 2020. NaRIN faktaark. BioFokus. (Weblink til alle bildene fra lokaliteten: <https://biofokus.no/narin/?nid=7921>)

7. Framlegg til verneforskrift

Kommentarar til forskrifta

Bruk av naturreservatet til idrettsarrangement eller andre større arrangement er forbode.

Definisjon på større arrangement har tidlegare vore om lag 30 deltakarar. I samsvar med den nye malen for forskrifter frå Miljødirektoratet er det ikkje gitt nokon eksakt definisjon på kva som blir rekna som større arrangement. Både type arrangement og tal deltakarar kan ha betydning.

Som utgangspunkt vil idrettsarrangement og konsertar – eller liknande - bli omfatta. Føresegna er ikkje meint å regulere ordinær turverksemd i grupper, og felles turar og felles treningar med vidare blir dermed ikkje omfatta av forbodet. Utsetting av turposter og liknande blir heller ikkje rekna som arrangement, men kan rammes av forbodet mot midlertidige innretningar.

Forskriftsmalen har i § 7 ein særskilt føresegn om dispensasjon som opnar for å gi løyve til aktivitetar nemnd i denne. Ut frå verneformålet for det enkelte området kan det vurderast konkrete unntak eller tilpassingar til disse føresegnene, for eksempel særskilt unntak for turorienterings- eller kjentmannspostar. Er det fleire deltakarar må det søkjast om dispensasjon, og da kan forvaltningsstyremakta vurdere dette i samsvar med til § 7 bokstav g.

Merking, rydding og vedlikehald av eksisterande stiar

Vedlikehald som rydding av kvist og fjerning av greiner og nedfall i stiar og vegar kan gjerast utan søknad. Vindfall som måtte bli liggjande over stiar kan kappes og leggest til side, normalt vil dette kunne gjerast av grunneigar eller oppsyn. Det kan etter søknad gjevast dispensasjon etter § 7 bokstav b til rydding og vedlikehald av eksisterande stiar, løyper og gamle ferdselsvegar. Dette er ein standard regel vi har med i alle verneforskrifter, og som kan nyttast dersom det viser seg å vera stiar ein *ikkje har kjent til* ved vernet.

Motorferdsel.

Motorferdsel er forbode etter § 5 bokstav a. Det er nokre generelle unntak i § 6 og det kan gjevast dispensasjon etter søknad etter reglane i § 7. I tillegg gjeld lov om motorferdsel i utmark, det vil seia at kommunen og grunneigar må gje løyve til motorferdsel på vanleg måte.

Bruk av sykkel, hest og riding.

Friluftsløven opnar for sykling, riding og anna bruk av hest på veier og stiar i utmarka. I høyringsforslaget vil vi følgje friluftsløvens føresegn. Jf. føresegnet i § 5 bokstav b.

Brenning av bål.

Det er vanleg at det er opna for brenning av bål i store reservat (grense på om lag 700-1000 daa). Ein må då nytte tørrkvist eller ved ein har med seg, ein kan ikkje felle eller hogge opp daude tre.

Forslag til forskrift om vern av Ânås naturreservat i Kviteseid kommune i Telemark fylke

Fastsett ved kongeleg resolusjon .... med heimel i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 34 og § 62. Fremja av Klima- og miljødepartementet.

§ 1. (føremål)

Føremålet med forskrifta er å verne eit skogområde som representerer ein bestemt type natur på grunn av førekomst av lågurtedellaauvskog, blandingsskogar og gamal barskog med naturskogspreg.

Området har særleg betydning for biologisk mangfald på grunn av rikeleg med død ved, og førekomst av ei rekke sjeldne og truga artar av karplanter, lav, moser og sopp.

Det er ei målsetjing å behalde verneverdiane i mest mogleg urørd tilstand, og eventuelt vidareutvikle dei.

§ 2. (geografisk avgrensing)

Naturreservatet omfattar følgjande gnr./bnr.: Kviteseid kommune: 20/1, 20/4, 20/7, 20/15.

Naturreservatet dekker eit totalareal på ca. 4005 dekar. Grensene for naturreservatet går fram av kart datert Klima- og miljødepartementet .....20xx. Dei nøyaktige grensene for naturreservatet skal merkast av i marka. Knekkpunkta skal koordinatfestast.

Verneforskrifta med kart blir oppbevart i Kviteseid kommune, hos Statsforvaltaren i Vestfold og Telemark, i Miljødirektoratet og i Klima- og miljødepartementet.

§ 3. (vernereglar)

I naturreservatet må ingen gjere noko som skadar verneverdiane som går fram av føremålet med vernet.

I naturreservatet gjeld følgjande vernereglar:

- a. Vegetasjonen, medrekna daude buskar og tre, er verna mot skade og øydelegging. Det er forbode å fjerne planter og sopp medrekna lav eller delar av desse frå naturreservatet. Planting eller såing av tre og annan vegetasjon er forbode.
- b. Dyrelivet, medrekna reirplassar og hiområde, er verna mot skade, øydelegging og unødig forstyrring. Utsetting av dyr er forbode.
- c. Det må ikkje setjast i verk tiltak som kan endre naturmiljøet, som til dømes oppføring av bygningar, anlegg, gjerde og andre varige eller mellombelse innretningar, parkering av campingvogner, brakker e.l., opplag av båtar, framføring av luftleidningar, jordkablar, kloakkleidningar, bygging av vegar, drenering eller anna form for tørrlegging, uttak, oppfylling eller lagring av masse, utføring av kloakk eller anna form for forureining, etterlating av avfall, gjødsling, kalking eller bruk av kjemiske utryddingsmiddel. Forsøpling er forbode. Opplistinga av tiltak er ikkje uttømmende.
- d. Bruk av naturreservatet til større arrangement er forbode.

§ 4. (generelle unntak frå vernereglane)

Vernereglane i § 3 andre ledd er ikkje til hinder for:

- a. sanking av bær og matsopp
- b. jakt og fangst i samsvar med gjeldande lovverk
- c. felling av store rovdyr i samsvar med gjeldande lovverk

- d. beiting
- e. vedlikehald av eksisterande traktorvegar og sti vist på vernekartet i samsvar med standard på vernetidspunktet
- f. oppsetting av mellombelse, mobile jakttårn for storviltjakt
- g. utsetting av saltstein
- h. forsiktig rydding av småbuskar og kvist i samband med storviltjakt
- i. brenning av bål med tørrkvist frå bakken eller medteken ved, i samsvar med gjeldande lovverk

§ 5. (regulering av ferdsel)

All ferdsel skal skje varsamt og ta omsyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminne.

I naturreservatet gjeld følgjande reglar om ferdsel:

- a. Motorisert ferdsel på land og i vatn er forbode, medrekna landing og start med luftfartøy.
- b. Sykling, riding og bruk av hest er forbode utanom eksisterande traktorveg og stiar.

§ 6. (generelle unntak frå reglane om ferdsel)

Ferdselsreglane i § 5 er ikkje til hinder for gjennomføring av militær operativ verksemd og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsverksemd, og gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgåver som er fastsett av forvaltningsstyresmakta. Unntaket gjeld ikkje øvingsverksemd.

Ferdselsreglane i § 5 andre ledd er ikkje til hinder for

- a. naudsynt motorferdsel i samband med uttransport av sjuke og skadde bufe. Køyretøy som nyttast skal vere skånsame mot markoverflata. Det skal gjevast melding til ansvarleg oppsyn for verneområdet i forkant av køyring
- b. naudsynt uttransport av felt elg og hjort med lett beltekøyretøy som ikkje set varige spor i terrenget, og med traktor og ATV på traktorveg vist i vernekartet
- c. landing og start med Forsvaret sine luftfartøy

§ 7. (spesifiserte dispensasjonsreglar)

Forvaltningsstyresmakta kan etter søknad gje dispensasjon til:

- a. istandsetting, vedlikehald og skjøtsel av kulturminne
- b. tiltak i samband med forvaltning av fisk og vilt
- c. naudsynt uttransport av felt storvilt med andre kjøretøy enn lett beltekjøretøy som nemnd i § 6 annet ledd b
- d. oppsetting og vedlikehald av gjerder
- e. merking og rydding av nye stiar
- f. hogst av etablerte plantefelt
- g. avgrensa bruk av naturreservatet for aktivitetar som nemnt i § 3 bokstav d
- h. øvingskøyring for føremål nemnt i § 6 første ledd
- i. naudsynt motorferdsel i samband med aktivitetar etter § 4 bokstav d, e og g, og § 7 bokstav a, b, d og f.

§ 8. (generelle dispensasjonsreglar)

Forvaltningsstyresmakta kan gjere unntak frå forskrifta dersom det ikkje strid mot formålet med vernet og ikkje kan påverke verneverdiane nemneverdig, eller dersom omsyn til tryggleik eller til vesentlege samfunnsinteresser gjer det naudsynt, jf. naturmangfoldloven § 48.

§ 9. (skjøtsel)

Forvaltingsstyresmakta, eller den forvaltingsstyresmakta bestemmer, kan setje i verk tiltak for å oppretthalde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, jf. naturmangfoldloven § 47.

§ 10. (forvaltingsplan)

Det kan utarbeidast forvaltingsplan med nærare retningsliner for forvaltning av naturreservatet. Forvaltingsplanen kan innehalde nærare retningsliner for gjennomføring av skjøtsel.

§ 11. (forvaltingsstyresmakt)

Miljødirektoratet fastset kven som skal vere forvaltingsstyresmakt etter denne forskrifta.

§ 12. (iverksetjing)

Denne forskrifta trer i kraft straks.

Gammal granskog nord i tilbodsområdet. Foto: John Gunnar Brynjulvsrud.